

Сінна Л. Ю.,
старший викладач кафедри філології,
перекладу та мовної комунікації
Національної академії Національної гвардії України

КОНОТАТИВНІ РОЗБІЖНОСТІ СЛІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ КОНЦЕПТУ «ЛЮБОВ» В УКРАЇНСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ МОВАХ

Анотація. Статтю присвячено компаративному аналізу конотацій лексичних одиниць на позначення концепту «любов» в українській та англійській мовах. У статті виявлені спільні й відмінні явища в структурі та змісті концептуальних уявлень українців і англійців про любов, а також у вербалізації концепту та його репрезентації у мовах. Подано детальний семантичний та зіставний аналіз лексичних одиниць на позначення концепту «любов» за частинами мови, виявлено їх конотативні розбіжності за 4 семами.

Ключові слова: концепт, любов, вербалізація, конотація, емоція, семантичний аналіз.

Постановка проблеми. У центрі уваги сучасної лінгвістики знаходяться проблеми, пов'язані з відображенням національної культури у мовах. Важливою складовою частиною мовних картин світу є вербалізація етнічних концептів. Зацікавленість лінгвістів феноменом кохання можна пояснити тим, що етнічно-культурне відображення емоцій у мові, співвідношення універсального та етноспецифічного в уявленнях про почуття належать до популярних, але не повністю висвітлених питань у лінгвістиці.

Тема цього дослідження присвячена питанню виявлення конотативних розбіжностей одного з емоційних концептів у мовних картинах світу різних народів, а саме концепту «любов» в англійській та українській мовних свідомостях.

Аналіз останніх досліджень. Як відомо, у лінгвістичній літературі активно досліджуються питання, що стосуються особливостей відображення картини світу в кожній із мов. У працях Дж. Лакоффа, Н.Д. Арутюнної, О.С. Кубрякової [2; 3; 7] переконливо доведена необхідність вивчення мови з опорою на когнітивне підґрунтя. Доведеним у науці є і факт відмінностей в уявленнях різних етносів про одні й ті ж явища, які завжди зумовлюють відмінності мовного плану і не можуть не впливати на вибір відповідника перекладу. Реальним стає питання специфіки концептуальних уявлень про любов у різних народів, їх вербальної реалізації та врахування відповідних лінгвістичних чинників у комунікації.

Актуальність обраної теми пояснюється не тільки відсутністю її наукового висвітлення, а й тим, що вона, по-перше, відповідає напрямкам сучасних лінгвістичних досліджень, по-друге, сприяє поглибленню знань у галузі взаємозв'язку мови й культури, виявленню особливостей сприйняття світу різними народами та його категоризації.

Мета роботи – виявити конотативні розбіжності лексичних одиниць на позначення концепту «любов» в англійській та українській мовних свідомостях.

Виклад основного матеріалу. Звертаючись до аналізу лексичних одиниць на позначення концепту «любов», розглянемо спочатку термінологічний апарат.

На сьогодні немає єдиної загальноприйнятої дефініції поняття «концепт». Концепт розглядається як «категорія розумова, що не спостерігається, і це дає великий простір для її тлумачення» [10, с. 9]. Ю.С. Степанов зазначає, що «цей термін слугує для пояснення одиниць ментальних чи психічних ресурсів нашої свідомості й інформаційної структури, відбиває знання і досвід людини» [9, с. 90].

На наш погляд, найбільш повним і всеохоплюючим визначенням є формулювання О.С. Кубрякової, згідно з яким концепт – це «термін, що слугує для пояснення одиниць ментальних та психічних ресурсів нашої свідомості і тієї інформаційної структури, що виражає знання і досвід людини; оперативна змістова одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку, всієї картини світу, відображеної у людській психіці» [7, с. 90]. Будь-який концепт у мові вербалізується за допомогою лексичних одиниць.

Ядром лексичного значення є концептуальне значення (мисленнєве відображення певного явища дійсності, поняття). Крім концептуального значення (його ще називають денотативним), слово може мати конотативне значення (від лат. *con* – «разом із» і *notatio* – «позначення»), тобто емоційні, експресивні, стилістичні «додавки» до основного значення. Концептуальне й конотативне значення є загальноприйнятими, тобто належать мові й зафіксовані у словниках [6].

Розглянемо концепт «любов» та його вербалізацію у двох мовах.

Дослідження засвідчило, що в українській мові для позначення концепту «любов» функціонує приблизно 34 слова, серед яких 16 іменників (*любов, любові, роман, фігли-мігли, амури, шури-мури, пристрасть* та ін.), 12 прикметників (*коханий, улюблений, милий, дорогий, любий, сердечний* та ін.) та 6 дієслів (*кохати, любити, обожнювати, симпатизувати, боготворити, жалувати*) [4].

Слід зауважити, що поняття «любов» для українців має два значення: *любов як стосунки* та *любов як почуття*, причому, в першому значенні використовуються такі іменники, як *любові, роман, амури*, а в другому – *пристрасть, захоплення, відданість* тощо [5, с. 676].

Синонімічні ряди свідчать про те, що українці розмежовують поняття «любов» за преференцією чуттєвої чи духовної її сутності, а також за матеріальністю чи ідеальністю об'єкта, на який спрямоване почуття. В українській мовній свідомості розмежовується світле і добре почуття до родичів чи близьких, яке позначається словами *любов, любити*, та до особи протилежної статі, яке позначається двома словами: *любити* і *кохати*. При цьому слова *кохати, кохання* у своєму значенні репрезентують інформацію про чистоту, щирість, благородність почуття. Іноді дієслово *кохати* вживається у похідних одиницях – *викохати*. Тоді воно вже не стосу-

ється особи протилежної статі і означає ставлення батьків до дітей [1].

Для позначення поняття «любов» в англійській мові функціонує приблизно 37 слів, серед яких 19 іменників (*love, affection, fondness, amour, love affair, favourism, endearment* та ін.), 12 прикметників (*beloved, darling, favourite, amatory, erotic, loving, affectionate, fond, loved*) та 6 дієслів (*love, adore, like, cherish, revere*) [8]. Цікавим є факт, що одне зі значень концепту «любов» в англійській мові є «нуль у грі в теніс». Це значення невідоме українцям і не викликає ніяких асоціативних зв'язків.

Досліджуючи емоційний концепт «любов» в українській та англійській мовах, виявимо розбіжності лексики за такими конотаціями: оцінка, емоції, почуття, асоціації.

Під розумінням концепту «любов» українці використовують такі словосполучення: *шури-мури, фіглі-міглі, амури* [4]. Актуалізується конотація за почуттям та оцінкою. Усі вищезазначені синоніми концепту мають дещо негативний відтінок, як щось несерйозне та пусте, без сили емоцій, без глибини почуттів.

Наступна конотація іменника «любов» – це емоції. Такі слова як *жага, пристрасть, захоплення* вербалізують це почуття здебільшого в емоційному плані як щось чуттєве, палке. Але такі компоненти експлікують інформацію про несерйозність почуттів та неглибоке ставлення, про щось швидкоплинне.

Такі іменники, як *інтерес, симпатія, прихильність, уподобання* збігаються за позитивною оцінкою та ставленням українців. Але *інтерес, уподобання, симпатія* не вербалізують глибину почуттів та силу емоцій. *Прихильність* актуалізує конотацію за емоційним забарвленням та глибиною почуттів.

Такі іменники як *пасія, роман, любові* не викликають в українців серйозного ставлення та не асоціюються із чимось довготривалим, вічним та глибоким. Наразі есплікується інформація про зневажливе, негативне оцінювання цих компонентів концепту «любов». *Відданість* відображає позитивне відношення, серйозність та глибину почуттів, емоційне забарвлення, тобто цей компонент вербалізує лише позитивне.

Розглянемо докладніше концепти «любов», «кохання». Для українців це безмежне, сильне почуття, яке потребує великої самовіддачі емоцій, має серйозне підґрунтя та асоціюється із чимось чистим та вічним. Тобто, українська мовна свідомість сприймає концепт «любов» як найсильніше, найсвітліше почуття на світі.

Таке уявлення збігається з англійським, відповідно до якого концепт «love» ототожнюється з емоційним початком та оцінюється позитивно. Вербалізація концепту «love» майже повністю збігається з вербалізацією концепту «любов», але англійці не мають окремого слова, що номінує почуття глибокої сердечної прихильності до особи протилежної статі, у той час, як в українській мові використовується іменник *кохання*.

Розглянемо інші слова із синонімічного ряду концепту «love». Наприклад: *love affair* та *amour* мають відтінок чогось зневажливого, негативного. Вони номінують несерйозні, нестійкі почуття та негативне ставлення. А такі слова як *passion, obsession, infatuation* відрізняються від інших слів синонімічного ряду за емоційним забарвленням, висвітлюючи концепт «love» з іншого боку, як щось нерозважливе, безрозсудне та всеохоплююче. Також розглянемо такі слова, як *affection, fondness, endearment, sympathy, flame*. Емоційно вони менш забарвлені, ніж концепт «love», але дуже широко використовуються для вербалізації почуття близькості, спорідненості, ніжності та га-

рячої любові. Іменник *favouritism* не має остаточної оцінки чи ставлення. Можна лише зазначити, що він не ототожнюється з глибоким та сильним почуттям.

Виявимо конотативні розбіжності у дієслові *любити* та у словах синонімічного ряду. Значення таких слів, як *обожнювати, боготворити* має конотативну сему «почуття» (причому дуже посилене). Завдяки цим дієсловом розкривається емоційний стан людини, яка кохає; підкреслюється її самовідданість та безмежне почуття, надмірне захоплення та шанобливе ставлення. *Любити, кохати* повністю збігаються за усіма семами, тобто не мають ніяких конотативних розбіжностей. Дієслова *симпатизувати, подобатися* для українців ототожнюються із чимось приємним (позитивне ставлення), із чимось, що надалі може призвести до серйозних, глибоких стосунків.

Дієслово *жалувати* є найцікавішим із синонімічного ряду концепту «любити». Воно має декілька різних за змістом значень, які викликають дещо розпливчасті асоціації. Перший лексико-семантичний відповідник (далі – ЛСВ) має значення «виявляти ласку, любов», тобто це дієслово вербалізує позитивні почуття. Другий ЛСВ має нейтральне забарвлення, а вже третій та четвертий ЛСВ номінують почуття жалю, зневажливе ставлення до об'єкта.

В англійській мовній свідомості такі дієслова як *cherish, revere, adore* вербалізують почуття не лише до людини, а і до тварин, предметів, об'єктів тощо. *Cherish* можна перекласти як *пестити, викохувати, дбайливо ставитися* (ставлення до тварини, предмету побуту тощо). *Revere* ототожнюється з чимось більш шанобливим, поважним. Це є синонімом дієслова *любити*, але *любити з повагою, шанувати та схилити голову перед чимось*.

Значення дієслова *adore* майже збігається зі значенням дієслова *revere*. Але існують деякі розбіжності щодо асоціацій. Перше дієслово асоціюється не лише з пошаною. Воно має ще одне значення – *обожнювати*. Інша відмінність ґрунтується на ставленні до цих дієслів. *To adore* та *to revere* вербалізують більш глибоке за силою прояву почуття, мають більш доброзичливе ставлення, позитивну оцінку. Отже, можна зазначити, що головною конотативною розбіжністю між дієсловами *to adore, to revere* та *to cherish* є глибина почуття та асоціативний зв'язок.

Дієслова *love* і *like* мають розбіжності за семами «емоції» та «почуття», які вони номінують. Якщо людина або предмет подобаються комусь, але глибокі почуття до них не виявляються, то використовується дієслово *like*. Якщо існує велика прихильність чи симпатія, яка згодом переродиться у стійке, палке почуття, англійці вживають *to love* (хоча це може стосуватися і предметів, явищ тощо). Ці два дієслова розрізняються за емоційним забарвленням та силою прояву почуття.

To sympathize має розбіжності з іншими синонімами за конотацією «глибина» та «сила емоцій». Це слово використовується у випадку, коли людина хоче підкреслити приязнь, симпатію до когось, але ще не планує зв'язати себе зобов'язаннями (несерйозне ставлення).

Розглянемо конотативні розбіжності у прикметників, що вербалізують концепт «любов». Такі прикметники, як *коханий, любий, милий, дорогий, рідний, ненаглядний, сердечний* не мають конотативних розбіжностей за усіма семами, які подані у таблиці. Вони є рівноправними, можуть взаємозамінятися та не викликають труднощів під час підбору синоніма.

Амурний, полюбовний за значеннями не збігаються, але мають спільні конотативні семи «глибина», «несерйозність», «не-

гативне ставлення», «негативна оцінка». Вони характеризують почуття, як щось пусте та ненадійне.

У англійців такі слова як *beloved, darling, sweet, dear* відображають позитивне ставлення до об'єкта. Вони асоціюються між собою як рівні синоніми, але в деяких ситуаціях можуть мати більше або менше емоційне забарвлення.

Прикметники *loving, devoted* вербалізують ніжне, віддане ставлення, викликають позитивні асоціації. На відміну від них, прикметники *amorous* та *amative* мають більш негативну оцінку. Вони використовуються тоді, коли почуття поверхневі, зневажливі.

Amatory, affectionate, fond, precious ототожнюються з почуттям ніжності, чистої любові, коли емоції на вищому рівні. Хоча прикметник *amatory* має розбіжності за семою «глибина», конотативне значення «сила емоцій» підкреслює значущість почуття та ставить це слово нарівні з іншими.

Favourite має декілька значень, тому англійці можуть ставитися до цього слова як позитивно, так і негативно. Значення «улюбленець, фаворит» не викликає теплих почуттів у більшості людей. Воно ніби вирізняє індивіда з маси, причому несправедливо, за примхою якоїсь однієї людини (начальника, наприклад). Друге значення «любий, коханий, милий» викликає добрі, теплі почуття, відображає прозорість, серйозність намірів, їх глибину та емоційне забарвлення.

Висновки. Отже, аналіз засвідчив, що як в англійській, так і в українській мовах існують конотативні розбіжності. Іноді їх виявлення є дуже серйозною проблемою. Треба спочатку виявити сфери вживання слів, потім ретельно проаналізувати та дослідити особливості їх вживання, і лише потім проводити компаративний аналіз. Виявлено, що зі 140 співвідношень «сема – слово» 42 мають розбіжності за оцінюванням, 31 – за семою «глибина почуттів», 40 – «сила емоцій», 13 – «несерйозність» та 14 розрізняються за конотацією «ставлення або асоціація».

Таке дослідження є значущим для аналізу питання про вибір синоніма у мові перекладу, який би максимально передавав когнітивну та прагматичну інформацію з мови оригіналу.

Перспективою дослідження вважаємо виявлення специфіки відтворення концептуальних уявлень англійців про любов в аспекті перекладу.

Література:

1. Collins Cobuild English language dictionary. – London, Glasgow: Collins, 1990. – XXIV. – 1703 p.
2. G. Lakoff. *Metaphors We Live By* Chicago / G. Lakoff, M. Johnson. – University of Chicago Press, 1980. – 256 p.

3. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. – М.: Языки русской культуры, 1999. – 896 с.
4. Бурячок А.А. Словник синонімів української мови / [А.А. Бурячок, Г.М. Гнатюк, С.І. Головашук]. – Київ, 2000. – 1040 с.
5. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови / В.Т. Бусел – Київ, Ірпінь: Перун, 2005. – 1728 с.
6. Вступ до мовознавства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1875050848091/dokumentoznavstvo/znachennya_slova.
7. Кубрякова Е.С. Типы языковых значений: Семантика производного слова / Е.С. Кубрякова. – М.: Наука, 1981. – 199 с.
8. Сінна Л.Ю. Способи відтворення концептуальних уявлень про любов в англійських та українських художніх текстах / Л.Ю. Сінна // Ученые записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. – Том 26 (65). – № 4, ч. 2. – Серия «Филология. Социальные коммуникации». – Симферополь, 2013. – С. 189–194.
9. Степанов Ю.С. Константы: Словарь русской культуры / Ю.С. Степанов. – М., 1997. – 250 с.
10. Стернин И.А. Лексическое значение слова в речи / И.А. Стернин. – Воронеж: Изд-во Воронежского ун-та, 1985. – 171 с.

Сінна Л. Ю. Конотативные расхождения слов на определение концепта «любовь» в украинском и английском языках

Аннотация. Статья посвящена компаративному анализу лексических единиц на определение концепта «любовь» в украинском и английском языках. В статье выявлены общие и отличительные явления в структуре и содержании концептуальных представлений украинцев и англичан о любви, а также в вербализации концепта и его репрезентации в языках. Подано детальний семантичний і сопоставительний аналіз слів на определение концепта «любовь» по их частям речи, выявлены конотативные расхождения по 4 семам.

Ключевые слова: концепт, любовь, вербализация, коннотация, эмоция, семантический анализ.

Sinna L. Connotative differences of the words denoting concept “love” in the Ukrainian and English languages

Summary. The article is devoted to the comparative analyses of connotative meaning of the words denoting concept “love” in the Ukrainian and English languages. It is pointed out the common and distinguishing features in the structure and content of conceptual perception about love by the Ukrainians and English. It is given a detailed semantic and comparative analyses of the lexical units according to their parts of speech, defined their connotative differences according to 4 semes.

Key words: concept, love, verbalization, connotation, emotion, semantic analyses.